

DOI 10.33099/2618-1614-2022-19-2-21-26

УДК 341.24

А. М. Гудзь,

старший науковий співробітник навчально-наукового центру підготовки офіцерів для багатонаціональних штабів, Національний університет оборони України імені Івана Черняховського,

В. І. Павленко,

кандидат військових наук, заступник завідувача відділу центру безпекових досліджень, Національний інститут стратегічних досліджень

Основні проблеми формування стратегії безпеки Європейського Союзу

У статті розглянуті динаміка та основні проблеми формування стратегії безпеки Європейського Союзу. Встановлено залежність політики безпеки Євросоюзу від традиційного суперництва його провідних держав-членів з питань європейського лідерства. Аргументовано закономірність для України рекомендувати себе як ключового суб'єкта європейської архітектури безпеки.

Ключові слова: стратегія безпеки, Європейський Союз, Глобальна стратегія, європейське лідерство.

© А. М. Гудзь, В. І. Павленко, 2022

Постановка проблеми. Європейський Союз (ЄС) від часів свого створення постійно стикався з проблемами превентивного реагування на загрози глобальній, регіональній та внутрішній безпеці, що свідчить про недосконалість механізмів стратегічного планування. Зокрема, Спільна зовнішня політика та політика безпеки (CFSP), яка була започаткована після часів холодної війни Маастрихтським договором (Maastricht Treaty), не переросла у Спільну європейську оборонну політику.

Подальше зміцнення зовнішньополітичних та безпекових можливостей ЄС мало відбутися завдяки Європейській конституції, проте її відхилили Франція та Нідерланди. Після цього ЄС вступив у період роздумів, адже стало зрозуміло, що події, які змінили військово-політичний ландшафт у Європі, додали сумнівів щодо перетворення розширеного ЄС на самостійного глобального діяча.

У цей самий час Європа намагалася зменшити політичну та безпекову залежність від США. Шляхом отримання незалежності було обрано розвиток спроможностей для самостійного вирішення кризових ситуацій. Це стало головною передумовою запровадження спільної політики безпеки та оборони (СПБО).

У подальшому Євросоюз пройшов амбітний шлях формування Європейської стратегії безпеки 2003 р. та Глобальної стратегії ЄС 2016 р., які мали на меті зробити його ефективнішим політичним та військовим актором у Європі та за її межами. Проте, як свідчить історія, проблеми реалізації цих документів указують на відсутність механізмів гармонізації й удосконалення європейської єдності, що потребувало і потребує системного корегування міжнародно-правових механізмів Євросоюзу у сфері безпеки.

Для України цікава природа формування зовнішньої політики та політики безпеки ЄС із погляду збалансування національних пріоритетів держав цієї організації та перспектив нових оборонних амбіцій Європи.

Актуальність теми полягає в тому, що на шляху вступу України до ЄС надзвичайно важливою є потреба в концептуальних теоретичних інструментах, які можуть полегшити розуміння процесу формування та корекції стратегії Європейського Союзу залежно від національних інтересів держав та військово-політичних обставин з моменту підписання в 1992 р. Договору про Європейський Союз.

Мета статті – проаналізувати динаміку формування стратегії безпеки Європейського Союзу, дослідити основні причини та природу проблем суперництва його провідних держав-членів з питань європейського лідерства, дати власну інтерпретацію рекомендацій для України.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що у світі в основі концепцій сучасної безпеки домінують два напрями – реалізм і лібералізм.

Так, реалізм бере за відправну точку те, що міжнародна система є анархічною та зосереджена на взаємодії між державами, чия незахищеність змушує їх шукати або

дедалі більшої сили, або йти під прикриття тих, хто має силу. На думку реалістів, міжнародні інституції лише сприяють діяльності держави.

Лібералізм також визнає центральну роль держави в переважно анархічній системній архітектурі. Проте ця анархія обмежена політикою певних ліберальних держав, які визнають цінність співпраці в рамках низки спільних норм. Ліберали вважають, що міжнародні організації формалізують норми та накладають формальні обмеження на дії держави, що вважається ключем до довіри та її зміцнення. Найочевиднішим прикладом цього вважається Європейський Союз.

Проте, як свідчить історія, навіть ідеальні інституції не можуть досягти очікуваного результату, якщо в них немає узгодженої концепції безпеки на довготривалій проміжок часу та способів досягнення стратегічної мети, особливо в умовах військово-політичної нестабільності. Із цією проблемою зіштовхнувся і ЄС. Як підтверджують дослідження авторів, відсутність протягом певного історичного проміжку часу превентивних механізмів реагування на виклики та загрози на стадії їх зародження призвела до нездатності ЄС вирішити кризову ситуацію на Балканах, зокрема на початку 1990-х рр. у Боснії та Герцеговині й у Косові.

Після набуття чинності в 1999 р. Амстердамського договору, в якому частиною політики ЄС стало надання притулку біженцям, масова імміграція та вільне пересування людей, перед Європейським Союзом відкрилося ще й питання про внутрішню безпеку, яке набуло критичного значення в розвитку цієї організації як згуртованого та уніфікованого інституту прийняття рішень. Стало очевидним, що з відкриттям внутрішніх кордонів збереглася суттєва роль будь-якої держави ЄС у багатьох сферах, особливо у військово-політичній. Це, ймовірно, і є основною проблемою у формуванні спільної стратегії безпеки держав – членів Євросоюзу.

Мабуть, це стало наслідком того, що протягом кінця 90-х рр. XX ст. і початку XXI ст. європейські держави з довготривалою та відносно стабільною історією намагалися зберегти високий ступінь суверенного контролю над своєю зовнішньою політикою та політикою безпеки, що спричинило напруження між ними та «новими» й «оновленими» («переконфігурованими») державами.

Ключову роль у ЄС відіграли Франція, Німеччина та Велика Британія. Звичайно, так званий «тріумвірат» проявляв опір інтеграції в секторі зовнішньої політики та політики безпеки. Та навіть серед «тріумвірату» також проявлявся дисбаланс підходів з деяких геополітичних питань. Так, Франція зайняла позицію щодо трансформації НАТО у гнучкішу структуру забезпечення європейської безпеки за зменшення впливу Вашингтону шляхом скорочення американської військової присутності на континенті з поступовим зміцненням воєнної складової ЄС, удосконалення механізму прийняття рішень і досягнення Союзом рівня автономного світового гравця та перетворення ЄС на світовий центр сили.

Велика Британія спочатку підтримувала Францію, але водночас намагалася бути самостійним європейським лідером, а також спільно зі своїм стратегічним партнером США розширити власний вплив в інших регіонах світу. В основу європейської безпеки Лондон покладав зміцнення політичної, економічної та військової присутності Сполучених Штатів.

Федеративна Республіка Німеччина, також маючи намір набути статусу впливової світової держави, на протиположній Великій Британії зайняла антиамериканську позицію. В питаннях прискорення інтеграційних процесів у Європі Німеччина виступала за набуття об'єднаною Європою більшої незалежності від США в економічній та воєнно-політичній сферах. Для вивчення підходів держав Європи та міжнародних організацій до питань європейської безпеки Міністерством закордонних справ ФРН було організовано низку тестово-пропагандистських військово-політичних заходів на кшталт «берлінських семінарів», структурованих діалогів у рамках ОБСЄ тощо.

У взаємодії з Францією Німеччина опікувалася питаннями посилення військової могутності союзних з нею держав, зменшення ролі НАТО в Європі за рахунок створення військової складової Євросоюзу під їхньою егідою, а зону відповідальності Альянсу на чолі зі США поступово перенести за межі європейського простору. Одним із практичних кроків на шляху реалізації своєї ініціативи ФРН, за підтримки деяких скандинавських країн, обрала посилення цивільного компоненту прийняття воєнно-політичних рішень, зосередження ресурсів ЄС на Європейському континенті для вдосконалення механізмів управління кризами, починаючи із запобігання їм і завершуючи постконфліктною стабілізацією.

Курс країн – засновниць процесу європейської інтеграції Бельгії, Нідерландів та Люксембургу (Бенілюксу) орієнтований насамперед на федеративний Європейський Союз. Аргументація цієї позиції полягала в тому, що федеративний ЄС допомагатиме утриманню внутрішньої єдності всередині країн та збереже вплив країн Бенілюксу на спільну політику Євросоюзу.

Як стверджує А. Соловйова, європейська інтеграція стала для трьох країн Бенілюксу не просто національною ідеєю, а й функціональною віссю, навколо якої обертається вся їхня зовнішня політика [1, с. 392].

Із часом про свої претензії на роль лідера заявили Італія, Польща та Іспанія. Проте між ними не було спільно узгоджених концептуальних ініціатив щодо європейської безпеки. Тому Польща обрала інший шлях реалізації мети увійти до кола держав – флагманів європейської політики безпеки.

Зокрема, на нашу думку, Польща проігнорувала наміри засновників «Веймарського трикутника» Німеччини та Франції щодо використання цього формату співробітництва для вирішення питань безпеки і зближення ЄС із Російською Федерацією. Антіросійська позиція Польщі в рамках «Веймарського трикутника»

підсилювалася через свій вплив у державах Східної Європи шляхом активації програми «Східне партнерство»¹ та збільшення фінансування цієї програми з боку держав – донорів ЄС. Блокування Польщею розширення формату «Веймарського трикутника» за рахунок входження до нього України свідчить про те, що наша держава для Польщі є об'єктом політики.

Угорщина, не претендуючи на роль лідера в рамках Євросоюзу, постійно заявляє про її специфічні національні інтереси. Аналізуючи відкриті інформаційні джерела досить складно виявити цілісне бачення концепції її зовнішньої політики. Однак про вектор зовнішньої політики Угорщини можна судити з її практичних дій. У них проглядаються «специфічні інтереси», основою яких є підтримка національних меншин у сусідніх державах (Румунії, Сербії, Словаччині та Україні), які зводяться до вимог стосовно надання етнічним угорцям територіальних автономій, угорського громадянства, підтримки політичних партій за національною ознакою.

Активність регіональної політики Угорщини свідчить про її приховані наміри приєднати землі, заселені етнічними угорцями, що може проявитись у «м'який» спосіб в умовах соціально-політичної нестабільності та (або) порушення прав меншин у сусідніх державах. Мабуть, із цим пов'язана зміна назви держави з «Угорської Республіки» на «Угорщина».

Свою геополітичну концепцію намагається виробити також Румунія, розташована на розділі геополітичних просторів. Проте тиск із боку зацікавлених держав (Великої Британії, РФ, США, Туреччини, ФРН, Франції) ускладнює реалізацію її власних концепцій. Спостереження за безліччю схем і комбінацій у міжнародних відносинах у регіоні довкола Румунії вказують на їхнє прагнення до посилення власного впливу на Чорноморський регіон і на Балкани.

Отже, як свідчить проведений авторами загальний аналіз, концептуальні засади стратегії безпеки ЄС формувалися під впливом провідних держав Європи та США. «Менші» держави, які дотримувалися позиції, що їхній власний національний вплив буде автоматично посилений членством у ЄС, опинилися на ролях другорядних гравців.

Згодом держави – члени Євросоюзу через свої амбітні позиції розділилися на два табори: до одного відійшли держави, які позитивно сприймали політику США щодо боротьби з викликами та загрозами; з іншого боку опинилися держави, які були незгодні зі способами подолання викликів та загроз, застосовуваними США. Поштовхом для цього вважається вторгнення Сполучених Штатів до Іраку у 2003 р. Принципові розбіжності у позиціях держав ЄС призвели до кризи відносин між ними та оголили

проблему відсутності спільної стратегії безпеки. Це й проявилось у процесі прийняття узгоджених рішень в умовах негайного реагування на загрози глобального масштабу.

Виправлення цієї ситуації вбачалось у необхідності прийняття відповідного стратегічного концептуального документа. У грудні 2003 р. Європейською Радою такий документ був прийнятий. Він отримав офіційну назву «Європейська стратегія безпеки». Це можна вважати першим етапом спільної стратегічної позиції держав ЄС у секторі безпеки.

З прийняттям Європейської стратегії безпеки сформувалась офіційна концептуальна основа зовнішньої політики, оскільки вперше проявились узгоджені стратегічні цілі держав ЄС та способи їх досягнення.

Очевидно, що основою концепції досягнення цих цілей вважалися: по-перше, забезпечення безпеки зовнішніх кордонів ЄС шляхом встановлення «бар'єрних» процедур в інших державах, які не входять до цієї організації; по-друге, запровадження нових регулятивних заходів, які повинні запобігати початку криз; по-третє, створення міжнародного порядку на основі міжнародного права, розвиток ефективних багатосторонніх відносин на основі міжнародних договорів, зміцнення ролі ООН, поглиблення співпраці з міжнародними організаціями та Радою Безпеки ООН, адаптування міжнародного права до сучасних реалій.

Отже, вперше прояснилася концепція реалізації Європейської стратегії безпеки з акцентом на цільових засадах зміцнення безпеки в сусідніх державах та вирішення низки конфліктів у регіонах, які межують з ЄС, а також на Південному Кавказі, у Середземноморському регіоні та на Близькому Сході.

Однак інституційні механізми реалізації стратегії безпеки були не в змозі функціонувати через їхні громіздкість і невідповідність вектору трансформації в бік організації нового типу, яка залежала від взаємозалежного процесу: від волі держав-учасниць і від очікуваних результатів.

Можливо, одним з кроків нівелювання згаданої проблеми було обране скасування Лісабонським договором 2007 р.² трьох «стовпів», на які спирався ЄС та які застаріли: перший «стовп» – Європейські спільноти (договори про заснування Європейської економічної спільноти, Європейської спільноти з вугілля і сталі та Європейської спільноти з атомної енергії); другий «стовп» – спільна зовнішня та безпекова політика; третій «стовп» – співпраця у сфері правосуддя та внутрішніх справ. Це дало основу для реформування системи управління ЄС та формування нових механізмів підвищення ефективності її функціонування. Зокрема, Лісабонський договір

¹ Програма «Східне партнерство» ініційована Польщею та Швецією та затверджена ЄС у 2008 р. Нормативний документ ЄС: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0823&qid=1662473205211&from=EN>.

² Офіційно іменується Лісабонська угода про внесення змін в Угоду про Європейський Союз й Угоду про заснування Європейської Спільноти (на заміну Європейської конституції, яка була відхилена Францією та Нідерландами).

відкрив перспективу для побудови багатовекторного Європейського Союзу завдяки оптимізації інституційної рівноваги між великими й малими державами-членами, наднаціональними й міжурядовими чинниками. Це можна вважати другим етапом формування стратегії безпеки ЄС та його новою фазою інституційного розвитку.

Ще однією фундаментальною ідеєю європейської інтеграції були закріплені стримування від розширення Союзу шляхом впливу на інші уряди держав, особливо пострадянських, методами пропагування своїх основних цінностей: прагнення до рівності та загального добробуту всіх громадян, а не лише правлячої еліти. Способом рекламування досягнутих державами Євросоюзу результатів стимулювалися держави – не члени ЄС.

Як свідчить історія, це дало мало позитивних результатів і створило низку інших проблемних питань, пов'язаних з роллю ЄС у боротьбі з викликами, передусім внутрішній безпеці Європи. ЄС знов постав перед вибором: перетворитися на «Європу – фортецю» чи визнати необхідність бачити себе як континент імміграції? Стало очевидним, що не досягнуто стратегічних цілей Євросоюзу у сфері забезпечення безпеки на периферії його кордонів з питань гарантування дотримання прав людини, демократичного розвитку та політичної стабільності.

Події в Сирії та Україні підтвердили слабкість превентивних механізмів боротьби з фінансуванням терористичних організацій, запобігання сепаратизму, які передбачала Європейська стратегія безпеки. Отже, це свідчить або про її недосконалість, або про розбалансування механізмів та системи реалізації її положень, адже основна функція стратегії – допомагати центру прийняття рішень визначити курс дій в умовах, які за визначенням є непередбачуваними.

Поряд зі збереженням зовнішньополітичного курсу в межах Євросоюзу були зроблені серйозні кроки до створення нової інфраструктури та впроваджені нові заходи внутрішньої безпеки (Європол, магістрати ЄС, Агентство ЄС із управління кордонами, ордер на арешт на просторі ЄС тощо).

Проте, якщо порівняти започатковані механізми гармонізації інструментів політики безпеки то, з нашого погляду, по суті проглядаються: європейська версія американської моделі внутрішньої безпеки; схожість основних принципів концепції Європейської стратегії безпеки з відповідними принципами стратегічних концепцій США, зокрема акцент на вирішенні першопричин напруженості, суперечок і конфліктів превентивним, комплексним і багатостороннім чином.

З розглянутого можна зробити такі висновки:

- концепція Європейської стратегії безпеки не набула форми стратегії, оскільки постала проблема з визначенням та формуванням засобів її реалізації, особливо у військовій сфері. Як свідчить дослідження, проведене авторами, процес прийняття повсякденних рішень відповідними органами управління ЄС ускладнювало те, що в Європейській стратегії безпеки жодна широка мета не

була деталізована, що проявлялось у визначенні конкретних пріоритетів у протистоянні новим загрозам безпеці. У зв'язку із цим постало питання й про механізми взаємодії держав Євросоюзу з питань оперативного реагування на нові виклики зовнішній та пов'язаний з нею внутрішній безпеці;

- проблеми прийняття рішень та координації їх утілення призвели до розгубленості держав ЄС в умовах низки внутрішніх та зовнішніх конфліктів як у Європі, так і на її периферії. Факти свідчать, що чинні на той час механізми реакції ЄС не змогли протистояти потужним силам дезинтеграції всередині деяких держав з націоналістичним, релігійним та етнічним забарвленням, оскільки внутрішня природа цих конфліктів породила нові правові, етичні та практичні дилеми, зокрема щодо меж державного суверенітету, вимушеної міграції та злочинності;

- на тлі подій у Сирії, Україні та інших регіонах на периферії ЄС проявилася відсутність збалансованості роботи механізмів антикризового управління, закладених у зміст стратегії, та необхідність перегляду підходів до стратегічного партнерства з НАТО. Ситуація вказувала на те, що через занадто громіздкий механізм прийняття рішень ЄС, а також відсутність необхідної військової складової, забезпечення європейської безпеки повинно залишитись у компетенції НАТО;

- через роз'єднаність держав виникло питання щодо здатності ЄС адаптувати стратегію безпеки до нових військово-політичних обставин, у тому числі щодо посилення оперативної ролі цієї організації в миротворчих операціях.

У червні 2016 р. Європейську стратегію безпеки замінив перший в історії ЄС доктринальний документ – Глобальна стратегія ЄС (A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy). Це можна вважати третім етапом формування спільної стратегії безпеки держав Євросоюзу, яка отримала назву «Загальне бачення, єдиний підхід: сильна Європа».

Порівняльний аналіз хронології прийняття Європейської стратегії безпеки 2003 р. та Глобальної стратегії ЄС 2016 р. указує на те, що обидва документи ухвалювалися під впливом військово-політичних обставин і тому не містять превентивних механізмів.

Як видно, Європейська стратегія безпеки 2003 р. формувалася як інструмент реакції на події на Балканах, терористичних атак у США 11 вересня 2001 р. та виходу з кризи під час операції США в Іраку у 2003 р.

Так само Глобальна стратегія ЄС 2016 р. приймалася у складному геополітичному середовищі, яке характеризувалося зміною системи міжнародних відносин у зв'язку з кризою ліберального світового порядку, що призвело до повернення епохи реальної політики (real politic) та проявилася в конфліктах по всьому периметру кордонів ЄС.

Окрім цього, на фоні фінансової та міграційної криз, а також рішення Великої Британії про вихід з ЄС, посилювалися скептичні настрої в самому ЄС. Тож не дивно, що

під час підготовки і розгляду в червні 2016 р. Глобальної стратегії зовнішньої політики та політики безпеки ЄС став особливо помітним вплив атлантизму.

Імовірно, зважаючи на консенсусну процедуру прийняття стратегічних рішень, у стратегії не отримала конкретизації жодна з нових ідей, зокрема щодо створення європейської армії, європейського генерального штабу та Європейського оборонного фонду. Проти категорично виступили «атлантисти»: Велика Британія, Литва, Латвія, Естонія та Польща. Їхню позицію підтримали Ірландія, Австрія, Швеція та Фінляндія. Свою позицію вони аргументували тим, що зробивши ставку на європейську армію, вони можуть бути втягнутими в збройний конфлікт.

Отже, тенденції формування оновленої стратегії безпеки Європейського Союзу вказують на те, що ця організація погодилася йти поруч зі США під безпековою парасолькою НАТО та на співпрацю з Північноатлантичним союзом щодо зменшення ризиків і викликів. На перше місце стали концептуальні інтереси та пріоритети громадян ЄС під гаслом: «Безпека в домі залежить від безпеки за межами наших кордонів».

Зауважимо, що автори В. В. Копійка, М. А. Миронова підкреслюють, що в Глобальній стратегії закріплено роль ЄС як основного світового партнера НАТО та інших міжнародних організацій, захисника європейських цінностей, відхід від регіоналізму та перехід до глобалізму, стратегічний розворот у бік Азії, зміцнення позицій у Латинській Америці. Вони зазначають, що в умовах наростаючого протистояння великих держав, посилення КНР та можливого повернення до біполярності Європейський Союз відстоює багатосторонній підхід і прихильність до принципів глобального управління [2, с. 21].

Водночас у 2021 р. знову чітко проявилася відсутність або слабкість превентивних механізмів Глобальної стратегії ЄС. На це вказали міграційні потоки до держав Євросоюзу з Республіки Білорусь, які безпосередньо вплинули на виміри політичної та колективної безпеки ЄС регіонального рівня.

Ще одним яскравим проявом оцінки негативної результативності змін у відході від регіоналізму та переході до глобалізму є ситуація навколо запуску газопроводу «Північний потік – 2». Можливо, у зв'язку із цим у рамках ЄС було розпочато діалог щодо необхідності розробки нової стратегії для чіткішого формулювання нових викликів та загроз, у яких опинився ЄС.

24 лютого 2022 р. після широкомасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України стартувала зміна природи міжнародної системи, що засвідчило вплив на неї нових акторів, як доброякісних, так і ворожих, а також проявилася роль сили як основного рушія економічних, політичних, демографічних змін та політики безпеки. Це веде до створення нових коаліцій і режимів, що викликає фундаментальні питання: як можна досягти безпеки в такому середовищі? як розро-

бити найкращу стратегію безпеки в цьому динамічному середовищі?

Тому перед Євросоюзом знову постає питання щодо діагностики та опису зазначених вище проблем, реформатування керівної політики для їх вирішення, послідовних дій у виконанні керівної політики та зрештою корекції механізмів колективної реалізації Глобальної стратегії ЄС у світлі нової Стратегічної концепції НАТО, ухваленої на саміті 29 червня 2022 р.

Висновки та пропозиції

Таким чином, спостереження підтверджують, що процес вироблення стратегії безпеки Європейського Союзу був досить складним. До основних проблем її формування можна віднести:

1. Традиційне суперництво провідних держав ЄС із питань європейського лідерства. Деякі європейські держави обережно намагалися зберегти власний ступінь суверенного контролю над зовнішньою політикою та політикою безпеки і, природно, були більш опірними до інтеграції в секторі зовнішньої політики та політики безпеки.

2. Різні історичні, колоніальні та геостратегічні спадщини, різноманітні внутрішні історії та тиск ззовні сприяли напруженості між державами Євросоюзу, що призводило до дисбалансу відносин і нездатності оперативно спільно реагувати на кризову ситуацію.

3. Кардинально різні погляди держав – членів ЄС на ступінь автономії політики Союзу від США та НАТО, оскільки, за оцінкою деяких західних експертів, Вашингтон прагне взяти на себе провідну роль у забезпеченні європейської безпеки шляхом створення навколо себе кільця керованих європейських країн.

Відсутність адекватної сучасним реаліям спільної стратегії безпеки спричинена поділом держав ЄС на прибічників НАТО-центричної моделі європейської безпеки та реформаторів, які, крім необхідності перегляду пріоритетів європейської безпеки, розширення воєнополітичної взаємодії НАТО і ЄС, наполягали на участі Росії в міжнародній системі безпеки (Франція, Німеччина, Італія). Сформувався так званий «новий тріумвірат».

4. При формуванні та розробці стратегії безпеки вирішальними є специфічні інтереси нації, на які значно впливає глобальне, регіональне та історичне середовище. У цих умовах Україні, після отримання статусу кандидата на вступ до ЄС, доцільно було б:

- урахувати основні проблеми розробки теоретичних засад і концепції стратегії безпеки Європейського Союзу. Особливої ваги набуває необхідність синергії визначення найбільш значущих загроз та викликів для нашої держави, від яких залежить корекція пріоритетних завдань та вибір інструментів для їх досягнення. Важливою передумовою для ефективної політики безпеки та оборони в середовищі без сценаріїв є точний аналіз загроз, ризиків і викликів;

- зарекомендувати себе як рівноправний суб'єкт європейської архітектури безпеки та вироблення глобальної стратегії на багатосторонньому рівні, яка має бути гнучкою та адаптованою до реальної політики (real politic);

- за допомогою цілеспрямованої роботи зі структурними підрозділами Європейського Союзу та його країн-членів вести курс на пропагування перспективних напрямів співробітництва у сфері забезпечення європейської безпеки, які сформувалися сектором безпеки та оборони нашої держави в процесі протидії Російській Федерації.

Ураховуючи те, що ЄС збирається започаткувати нову європейську стратегію безпеки та оборони, завершення розробки якої анонсоване у відкритих джерелах у 2023 р., пропонується оцінити перспективи подальшого розвитку

співпраці України з ЄС у сфері зовнішньої політики і безпеки за трьома кластерами: взаємодія в міжнародному і регіональному вимірі; допомога ЄС у війні з російською окупацією; внесок України у безпеку Європи.

Перелік літератури

1. Соловійова А. Європейська політика країн Бенілюксу (1945–2014): до історіографії питання [Електронний ресурс] / А. Соловійова // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – 2019. – № 28. – С. 383–397. – Режим доступу : <https://doi.org/10.15407/mzu2019.28.383>.

2. Копійка В. В. Глобальна стратегія ЄС: проблеми модернізації зовнішньополітичної діяльності [Електронний ресурс] / В. В. Копійка, М. А. Миронова // Журнал європейського і порівняльного права. – 2020. – Випуск 12 (1–2). – С. 19–24. – Режим доступу : <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pravo/issue/view/232>.